

ПОСТАНОВА № 17

ПЛЕНУМУ ВЕРХОВНОГО СУДУ

від 12 вересня 2025 року

Про звернення до Конституційного Суду України з конституційним поданням щодо відповідності Конституції України (конституційності) статей 309 і 392 Кримінального процесуального кодексу України в частині неможливості апеляційного оскарження ухвали слідчого судді, суду, постановленої в порядку пункту 2 частини шостої та частини сьомої статті 100, статей 170–173 Кримінального процесуального кодексу України під час кримінального провадження

Верховний Суд у складі колегії суддів Третьої судової палати Касаційного кримінального суду в постанові від 27 березня 2025 року у справі № 157/1664/22 дійшов висновку, що статті 309 і 392 Кримінального процесуального кодексу України в частині неможливості апеляційного оскарження ухвали слідчого судді, суду, постановленої в порядку пункту 2 частини шостої та частини сьомої статті 100, статей 170–173 Кримінального процесуального кодексу України під час кримінального провадження, є такими, що не відповідають Конституції України (суперечать вимогам статей 3 і 21 Конституції України в системному зв'язку із частиною четвертою та частиною п'ятою статті 41, статтям 8, 55 і 129 Конституції України).

Заслухавши та обговоривши доповідь голови Касаційного кримінального суду у складі Верховного Суду Марчука О. П., керуючись статтею 150 Конституції України, статтями 7, 50–52 Закону України «Про Конституційний Суд України», пунктом 5 частини другої статті 36, пунктом 5 частини другої статті 46 Закону України «Про судоустрій і статус суддів», Пленум Верховного Суду

п о с т а н о в л я є:

Звернутися до Конституційного Суду України з конституційним поданням щодо відповідності Конституції України (конституційності) статей 309 і 392 Кримінального процесуального кодексу України в частині неможливості апеляційного оскарження ухвали слідчого судді, суду, постановленої в порядку пункту 2 частини шостої та частини сьомої статті 100, статей 170–173 Кримінального процесуального кодексу України під час кримінального провадження

Голова Верховного Суду

Станіслав КРАВЧЕНКО

Секретар Пленуму,
суддя Верховного Суду

Дмитро ЛУСПЕНИК

ВЕРХОВНИЙ СУД

вул. П. Орлика, 8, м. Київ, 00011, Україна, тел. (044) 591 10 00

e-mail: inbox@supreme.court.gov.ua

Код ЄДРПОУ 41721784

Конституційний Суд України

КОНСТИТУЦІЙНЕ ПОДАННЯ

щодо відповідності Конституції України (конституційності) статей 309 і 392
Кримінального процесуального кодексу України в частині неможливості
апеляційного оскарження ухвали слідчого судді, суду, постановленої в порядку
пункту 2 частини шостої та частини сьомої статті 100, статей 170–173
Кримінального процесуального кодексу України під час кримінального провадження

До Верховного Суду надійшло подання суддів Верховного Суду в Касаційному кримінальному суді від 08 квітня 2025 року (вх. № 2474/0/22-25 від 08 квітня 2025 року) щодо обставин, зазначених у постанові Верховного Суду у складі колегії суддів Третьої судової палати Касаційного кримінального суду від 27 березня 2025 року у справі № 157/1664/22.

Обставини, які зумовили ініціювання звернення до Верховного Суду для вирішення питання про внесення до Конституційного Суду України подання

Слідчий суддя Камінь-Каширського районного суду Волинської області ухвалою від 29 грудня 2022 року задовольнив клопотання про скасування арешту майна, що є власністю третьої особи, та надав дозвіл на реалізацію такого майна. Волинський апеляційний суд ухвалою від 07 січня 2025 року відмовив у відкритті апеляційного провадження за апеляційною скаргою представника власника майна на вказану ухвалу слідчого судді, оскільки вона не підлягає оскарженню в апеляційному порядку з огляду на положення статті 309 Кримінального процесуального кодексу України (далі – КПК). На ухвалу апеляційного суду подано касаційну скаргу.

Касаційну скаргу аргументовано тим, що ухвала слідчого судді про надання дозволу на реалізацію майна, вилученого у власника, який не є особою, стосовно якої здійснюється провадження та стосовно якої може бути застосовано захід кримінально-правового характеру у вигляді конфіскації майна, є незаконною, оскільки постановлена за наслідками розгляду клопотання, поданого поза межами компетенції сторони обвинувачення, а ухвалення вказаного рішення не віднесено законодавцем до компетенції слідчого судді, а тому вона може бути оскаржена

ВЕРХОВНИЙ СУД

вих № 3772/0/2-25 від 25.09.2025

ст

Конституційний Суд України

04/376 від 30.09.2025

на підставі статей 8 і 55 Конституції України, з метою реалізації конституційного права особи на оскарження рішення органу державної влади.

Верховний Суд у складі колегії суддів Третьої судової палати Касаційного кримінального суду скасував ухвалу Волинського апеляційного суду від 07 січня 2025 року про відмову у відкритті апеляційного провадження та призначив новий розгляд у суді апеляційної інстанції. Колегія суддів дійшла такого висновку:

«Тлумачення кримінального процесуального законодавства, застосоване апеляційним судом в оскарженій ухвалі, не надає заявнику ефективних засобів юридичного захисту до оскарження рішення слідчого судді, постановленого в порядку п. 2 ч. 6 ст. 100 КПК, про передачу на реалізацію майна в кримінальному провадженні, яке здійснюється стосовно нетяжкого злочину, і де з 2016 року жодній особі не повідомлено про підозру. Таке рішення не відповідає вимогам кримінального процесуального закону в контексті приписів ч. 5 ст. 9 КПК».

Водночас колегія суддів констатувала:

«Положення ст. 309 КПК щодо неможливості окремого апеляційного оскарження ухвали слідчого судді про передачу майна (речових доказів) для реалізації, постановленої на підставі п. 2 ч. 6 ст. 100 КПК в кримінальному провадженні, де жодній особі не повідомлено про підозру, не узгоджуються із положеннями ч. 5 ст. 9 КПК, ст. 1 Першого протоколу до Конвенції, не гарантують особі ефективної реалізації її конституційного права на судовий захист, не відповідають критеріям справедливості та співмірності (пропорційності), не забезпечують справедливого балансу інтересів особи та суспільства, а тому суперечать вимогам статей 3, 8, 21, частин 4, 5 ст. 41, статей 55, 129 Конституції України, які в цьому кримінальному провадженні Суд застосовує як норми прямої дії».

Отже, під час розгляду справи по суті встановлено, що положення статей 309 і 392 КПК суперечать положенням Конституції України.

Пленум Верховного Суду постановою від 12 вересня 2025 року № 29, керуючись статтею 150 Конституції України, статтями 7, 50–52 Закону України «Про Конституційний Суд України», пунктом 5 частини другої статті 36, пунктом 5 частини другої статті 46 Закону України «Про судоустрій і статус суддів», ухвалив звернутися до Конституційного Суду України (далі – КСУ) з конституційним поданням щодо відповідності Конституції України (конституційності) статей 309 і 392 КПК у частині неможливості апеляційного оскарження ухвали слідчого судді, суду, постановленої в порядку пункту 2 частини шостої та частини сьомої статті 100, статей 170–173 КПК під час кримінального провадження, статтям 3, 8, 21, частинам четвертій і п'ятій статті 41, статтям 55 і 129 Конституції України.

Щодо відповідності статей 309 і 392 КПК у частині неможливості апеляційного оскарження ухвали слідчого судді, суду, постановленої в порядку пункту 2 частини шостої та частини сьомої статті 100, статей 170–173 КПК під час кримінального провадження, статтям 3, 8, 21, частинам четвертій і п'ятій статті 41, статтям 55 і 129 Конституції України

1. Щодо захисту права на власність

Право на власність — одне з основоположних прав людини, яке закріплене в Конституції України.

Так, згідно зі статтею 41 Основного Закону України кожен має право володіти, користуватися і розпоряджатися своєю власністю, результатами своєї інтелектуальної, творчої діяльності (частина перша); ніхто не може бути протиправно позбавлений права власності; право приватної власності є непорушним (частина четверта). Примусове відчуження об'єктів права приватної власності може бути застосоване лише як виняток із мотивів суспільної необхідності, на підставі й у порядку, встановлених законом, та за умови попереднього й повного відшкодування їх вартості. Примусове відчуження таких об'єктів з наступним повним відшкодуванням їх вартості допускається лише в умовах воєнного чи надзвичайного стану (частина п'ята).

Водночас відповідно до частини четвертої статті 13 Конституції України держава забезпечує, зокрема, захист прав усіх суб'єктів права власності й господарювання та рівність їх перед законом.

Як зазначив КСУ в пункті 5 Рішення від 11 листопада 2004 року № 16-рп/2004 у справі № 1-30/2004 за конституційним зверненням Центральної спілки споживчих товариств України про офіційне тлумачення положень пункту 1 статті 9, пункту 1 статті 10 Закону України «Про споживчу кооперацію», частини четвертої статті 37 Закону України «Про кооперацію» (справа про захист права власності організацій споживчої кооперації), непорушність цього права означає передусім невтручання будь-кого в здійснення власником своїх прав щодо володіння, користування та розпорядження майном, заборону будь-яких порушень прав власника щодо його майна всупереч інтересам власника та його волі.

Захист права власності як система передбачених цивільним, земельним, адміністративним, кримінальним та іншим законодавством заходів, що застосовуються в разі порушення цього права й відновлення відносин власності, покладається на державу та утворювані нею відповідні державні органи.

В абзаці другому пункту 5 Рішення КСУ від 22 червня 2022 року № 6-р(II)/2022 у справі № 3-188/2020(455/20) за конституційною скаргою Акціонерного товариства «Державний ощадний банк України» щодо відповідності Конституції України (конституційності) припису першого речення частини першої статті 1050 Цивільного кодексу України зазначено, що приписи статті 41 Конституції України щодо права кожного володіти, користуватися і розпоряджатися своєю власністю, щодо заборони протиправного позбавлення права власності узгоджені з приписами статті 1 Першого протоколу до Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод 1950 року (далі – Перший протокол).

Відповідно до статті 1 Першого протоколу кожна фізична або юридична особа має право мирно володіти своїм майном. Ніхто не може бути позбавлений своєї власності інакше як в інтересах суспільства і на умовах, передбачених законом і загальними принципами міжнародного права. Проте попередні положення в жоден спосіб не обмежують права держави вводити в дію такі закони, які вона вважає

за необхідне, щоб здійснювати контроль за користуванням майном відповідно до загальних інтересів або для забезпечення сплати податків чи інших зборів або штрафів.

Згідно із частиною п'ятою статті 9 КПК кримінальне процесуальне законодавство України застосовується з урахуванням практики Європейського суду з прав людини (ЄСПЛ).

У сталій практиці ЄСПЛ напрацьовано три критерії, які слід оцінювати, аналізуючи сумісність втручання в право особи на мирне володіння майном із гарантіями статті 1 Першого протоколу. Щоб вважатися сумісним зі статтею 1 Першого протоколу, втручання повинно відповідати принципу законності та мати легітимну мету за допомогою засобів, розумно пропорційних меті, якої прагнуть досягти («Беєлер проти Італії» (Beyeler v. Italy) [ВП], 2000, §§ 108–114). Перша та найважливіша вимога статті 1 Першого протоколу полягає в тому, що будь-яке втручання державного органу в мирне володіння майном повинно бути законним. Друге речення пункту 1 передбачає, що позбавлення власності можливе тільки «на умовах, передбачених законом», а пункт 2 визнає, що держави мають право здійснювати контроль за використанням майна шляхом введення в дію «законів». Більше того, верховенство права, один з основоположних принципів демократичного суспільства, притаманне всім статтям Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод 1950 року. Отже, питання про те, чи було дотримано справедливого балансу між загальними інтересами суспільства та вимогами захисту основоположних прав окремої особи, виникає лише тоді, коли встановлено, що оскаржуване втручання відповідало вимозі законності та не було свавільним [пункт 33 рішення у справі «Серков проти України» (Serkov v. Ukraine) (заява № 39766/05) та ін.].

У світлі викладеного право власності може бути обмежене, однак таке обмеження має здійснюватися з дотриманням конституційних гарантій захисту прав і свобод людини і громадянина, принципів справедливості, рівності та домірності (пропорційності), із забезпеченням справедливого балансу інтересів особи й суспільства, на підставі та в порядку, визначених законами України, з урахуванням актів міжнародного права, позицій ЄСПЛ, за вмотивованим рішенням суду, прийнятим у порядку справедливої судової процедури.

Забезпечення недоторканності права власності є однією із засад кримінального провадження згідно з пунктом 9 частини першої статті 7 та статтею 16 КПК.

2. Щодо втручання у право власності на речові докази в кримінальному провадженні

Статтею 100 КПК визначено порядок зберігання речових доказів і документів та вирішення питання про спеціальну конфіскацію.

Згідно з приписами частини шостої статті 100 КПК речові докази, що не містять слідів кримінального правопорушення, у вигляді предметів, великих партій товарів, зберігання яких через громіздкість або з інших причин неможливо без зайвих труднощів чи витрати для забезпечення спеціальних умов зберігання яких співмірні з їх вартістю, а також речові докази у вигляді товарів або продукції,

що піддаються швидкому псуванню;

1) повертаються власнику (законному володільцю) або передаються йому на відповідальне зберігання, якщо це можливо без шкоди для кримінального провадження;

2) передаються за письмовою згодою власника, а в разі її відсутності – за рішенням слідчого судді, суду для реалізації, якщо це можливо без шкоди для кримінального провадження;

3) знищуються за письмовою згодою власника, а в разі її відсутності – за рішенням слідчого судді, суду, якщо такі товари або продукція, що піддаються швидкому псуванню, мають непридатний стан;

4) передаються для їх технологічної переробки або знищуються за рішенням слідчого судді, суду, якщо вони відносяться до вилучених з обігу предметів чи товарів, а також якщо їх тривале зберігання небезпечне для життя чи здоров'я людей або довкілля.

У випадках, передбачених пунктами 2 і 4 частини сьомої статті 100 КПК, слідчий за погодженням із прокурором або прокурор звертається з відповідним клопотанням до слідчого судді місцевого суду, в межах територіальної юрисдикції якого здійснюється досудове розслідування, або до суду під час судового провадження, яке розглядається згідно із статтями 171–173 цього Кодексу.

Хоча визначення долі речових доказів у кримінальному провадженні під час досудового розслідування покладається на слідчого суддю, до повноважень якого належить здійснення в порядку, передбаченому цим Кодексом, судового контролю за дотриманням прав, свобод та інтересів осіб у кримінальному провадженні, однак це не виключає можливості судової помилки у вирішенні означеного питання і необхідності своєчасного її виправлення до моменту припинення права власності.

3. Щодо забезпечення права на апеляційний перегляд судового рішення у кримінальному провадженні

Перелік ухвал слідчого судді, які можуть бути оскаржені під час досудового розслідування в апеляційному порядку, визначено в частині третій статті 307, статті 309 КПК. До них не віднесено ухвали слідчих суддів, постановлені в порядку пункту 2 частини шостої статті 100 КПК.

Водночас відповідно до частини третьої статті 309 КПК заперечення проти ухвал слідчого судді, постановлених у порядку пункту 2 частини шостої статті 100 КПК, можуть бути подані під час підготовчого провадження в суді, однак, як обґрунтовано зазначено в постанові колегії суддів Третьої судової палати Касаційного кримінального суду в складі Верховного Суду від 27 березня 2025 року у справі № 157/1664/22, у питаннях такої ваги, як припинення права власності на підставі ухвали слідчого судді, постановленої відповідно до пункту 2 частини шостої статті 100 КПК, необхідним є додатковий завчасний контроль, аніж контроль ex-poste, можливість якого наставатиме тоді, коли повернення майна вже є неможливим, а його наслідком може бути лише відшкодування.

Відповідно до пункту 8 частини другої статті 129 Конституції України однією із загальних засад судочинства є забезпечення права на апеляційний перегляд справи та у визначених законом випадках – на касаційне оскарження судового рішення. Також у статті 14 Закону України «Про судоустрій і статус суддів» визначено, що учасники справи, яка є предметом судового розгляду, та інші особи мають право на апеляційний перегляд справи та у визначених законом випадках – на касаційне оскарження судового рішення. У пункті 17 частини першої статті 7 КПК закріплено таку загальну засаду кримінального провадження, як забезпечення права на оскарження процесуальних рішень, дій чи бездіяльності.

У Рішенні від 11 грудня 2007 року № 11-рп/2007 у справі № 1-33/2007 у справі за конституційним зверненням громадянина Касьяненка Бориса Павловича щодо офіційного тлумачення положень пункту 8 частини третьої статті 129 Конституції України, частини другої статті 383 Кримінально-процесуального кодексу України КСУ зазначив, що реалізацією права особи на судовий захист є можливість оскарження судових рішень у судах апеляційної і касаційної інстанцій; перегляд судових рішень в апеляційному та касаційному порядку гарантує відновлення порушених прав і охоронюваних законом інтересів людини і громадянина [абзац третій підпункту 3.1 пункту 3 мотивувальної частини].

У Рішенні КСУ від 13 червня 2019 року № 4-р/2019 у справі № 3-208/2018(2402/18) за конституційною скаргою Глущенка Віктора Миколайовича щодо відповідності Конституції України (конституційності) положень частини другої статті 392 КПК акцентовано:

«Забезпечення права на апеляційний перегляд справи, передбаченого пунктом 8 частини другої статті 129 Конституції України, слід розуміти як гарантоване особі право на перегляд її справи в цілому судом апеляційної інстанції, якому відповідає обов'язок цього суду переглянути по суті справу у спосіб всебічного, повного, об'єктивного та безпосереднього дослідження доказів з урахуванням доводів і вимог апеляційної скарги та перевірити законність і обґрунтованість рішення суду першої інстанції. Забезпечення права на апеляційний перегляд справи – одна з конституційних засад судочинства – спрямоване на гарантування ефективного судового захисту прав і свобод людини і громадянина з одночасним дотриманням конституційних приписів щодо розумних строків розгляду справи, незалежності судді, обов'язковості судового рішення тощо». Також, на думку Конституційного Суду України, «обсяг права на апеляційний перегляд справи, що визначається законом, має гарантувати особі ефективну реалізацію права на судовий захист задля досягнення цілей правосуддя, забезпечуючи захист інших конституційних прав і свобод такої особи. Обмеження доступу до суду апеляційної інстанції, як складової права на судовий захист, можливе лише з обов'язковим дотриманням конституційних норм і принципів, а саме пріоритетності захисту фундаментальних прав і свобод людини і громадянина, а також принципу верховенства права, відповідно до якого держава має запровадити таку процедуру апеляційного перегляду, яка забезпечить ефективність права на судовий захист на цій стадії судового провадження,

зокрема дасть можливість відновлювати порушені права і свободи особи та максимально запобігати негативним індивідуальним наслідкам можливої судової помилки суду першої інстанції».

Наведені позиції розвинуто в Рішенні КСУ у справі за конституційною скаргою Татькова Віктора Івановича щодо відповідності Конституції України (конституційності) окремих положень частини п'ятої статті 190, пункту 1 частини першої, частини третьої статті 309 КПК:

«Таким чином, право на апеляційний перегляд справи, передбачене пунктом 8 частини другої статті 129 Конституції України, є гарантованим правом на перегляд у суді апеляційної інстанції справи, розглянутої судом першої інстанції по суті. Водночас зазначений конституційний припис не позбавляє законодавця повноваження передбачити можливість апеляційного оскарження будь-якого рішення, що його ухвалює суд під час розгляду справи, але не вирішує її по суті, або встановити обмеження чи заборону на оскарження в апеляційному порядку окремих процесуальних судових рішень, якими справа не вирішується по суті».

Формуючи послідовну практику, КСУ в Рішенні від 17 червня 2020 року № 4-р(II)/2020 у справі № 3-180/2018(1644/18) за конституційною скаргою Плєскача В'ячеслава Юрійовича щодо відповідності Конституції України (конституційності) окремих положень частини третьої статті 307, частини третьої статті 309 КПК зазначив:

«Право на судовий захист (частини перша, друга статті 55 Конституції України) передбачає не тільки можливість звернення особи до суду, а й, зокрема, право на обґрунтоване судове рішення, в тому числі можливість виправлення судової помилки судом другої інстанції. Апеляційний перегляд судового рішення, ухваленого судом першої інстанції, є важливим для утвердження і забезпечення прав і свобод людини, що є головним обов'язком держави (частина друга статті 3 Конституції України).

Конституційний Суд України, послідовно формулюючи юридичні позиції стосовно змісту права на судовий захист, окремо зауважує, що зміни до Конституції України, внесені Законом України "Про внесення змін до Конституції України (щодо правосуддя)" від 2 червня 2016 року № 1401-VIII (набрав чинності 30 вересня 2016 року), відображають тенденцію до посилення конституційних гарантій щодо права на апеляційний перегляд справи та, відповідно, звуження розсуду законодавця в цьому питанні, що було втілено в новій редакції статті 129 Конституції України.

На підставі викладеного КСУ дійшов висновку, що реалізація конституційного права на судовий захист передбачає можливе оскарження до суду рішень, дій чи бездіяльності органів державної влади. Хоча обсяг розсуду законодавця при встановленні системи судоустрою, процедури оскарження, підстав для скасування або зміни судових рішень судами вищих інстанцій, повноважень судів вищих інстанцій є широким, законодавець повинен, здійснюючи відповідне регулювання, виходити з конституційних принципів і цінностей та відповідних міжнародних зобов'язань України, зокрема щодо ефективного судового захисту прав і свобод

людини і громадянина».

В основі зазначених позицій КСУ лежать:

– рішення КСУ від 08 квітня 2015 року № 3-рп/2015 у справі № 1-6/2015 за конституційним поданням Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини щодо відповідності Конституції України (конституційності) положень частини другої статті 171-2 Кодексу адміністративного судочинства України, відповідно до якого «обмеження права на апеляційне оскарження рішення суду не може бути свавільним та несправедливим; таке обмеження має встановлюватися виключно Конституцією та законами України, переслідувати легітимну мету, бути обумовленим суспільною потребою досягнення цієї мети, пропорційним та обґрунтованим; у разі обмеження права на оскарження судових рішень законодавець зобов'язаний запровадити таке нормативне регулювання, яке дасть можливість оптимально досягти легітимної мети з мінімальним втручанням у реалізацію права на судовий захист і не порушувати сутнісний зміст такого права» [абзац третій підпункту 2.2 пункту 2];

– рішення КСУ від 23 листопада 2018 року № 10-р/2018 у справі № 1-12/2018(3911/15) за конституційним поданням Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини щодо відповідності Конституції України (конституційності) положень частини першої статті 294, статті 326 Кодексу України про адміністративні правопорушення, згідно з яким: «Відповідно до принципу верховенства права держава має запровадити таку процедуру апеляційного перегляду справ, яка забезпечувала б ефективність права на судовий захист на цій стадії судового провадження, зокрема давала б можливість відновлювати порушені права і свободи та максимально запобігати негативним індивідуальним наслідкам можливої судової помилки» [абзац дев'ятий підпункту 2.1 пункту 2].

Ураховуючи усталену практику КСУ, немає підстав не погоджуватись із твердженнями подання про те, що неможливість оскарження особою в апеляційному порядку ухвали слідчого судді про передачу майна для реалізації створює умови, за яких помилкове рішення слідчого судді, чинне протягом тривалого часу, може призвести до тяжких невідворотних наслідків для особи у вигляді безпідставного припинення її конституційного права власності.

Натомість надання особі права на апеляційний перегляд ухвали слідчого судді про передачу майна (речових доказів) для реалізації на підставі пункту 2 частини шостої статті 100 КПК під час досудового розслідування кримінального провадження, де нікому не повідомлено про підозру, є проявом гарантії виконання державою міжнародних зобов'язань зі створення умов із забезпечення кожному дієвого і ефективного юридичного засобу захисту його конституційних прав і свобод відповідно до міжнародних стандартів, потрібною гарантією відновлення порушених прав, свобод і інтересів людини, додатковим механізмом усунення помилок, допущених слідчим суддею, до ухвалення судом рішення по суті під час розгляду кримінальних справ або закриття кримінального провадження за впливом строків давності притягнення до кримінальної відповідальності.

Отже, за висновком Верховного Суду, статті 309 і 392 КПК у їх системному зв'язку, які не передбачають можливості апеляційного оскарження ухвали слідчого судді, суду, постановленої в порядку пункту 2 частини шостої та частини сьомої статті 100, статей 170–173 КПК, мають ознаки невідповідності положенням Конституції України, передбаченим:

частиною другою статті 3 (права і свободи людини та їх гарантії визначають зміст і спрямованість діяльності держави; держава відповідає перед людиною за свою діяльність; утвердження і забезпечення прав і свобод людини є головним обов'язком держави);

частиною першою статті 8 (в Україні визнається і діє принцип верховенства права);

статтею 21 (права і свободи людини є невідчужуваними та непорушними);

частинами четвертою і п'ятою статті 41 (ніхто не може бути протиправно позбавлений права власності; право приватної власності є непорушним; примусове відчуження об'єктів права приватної власності може бути застосоване лише як виняток з мотивів суспільної необхідності, на підставі і в порядку, встановлених законом, та за умови попереднього і повного відшкодування їх вартості; примусове відчуження таких об'єктів з наступним повним відшкодуванням їх вартості допускається лише в умовах воєнного чи надзвичайного стану);

частиною першою статті 55 (права і свободи людини і громадянина захищаються судом);

пунктом 8 частини другої статті 129 (основними засадами судочинства є, зокрема, забезпечення права на апеляційний перегляд справи та у визначених законом випадках – на касаційне оскарження судового рішення).

Ураховуючи зазначене, положення статей 309 і 392 КПК у частині неможливості апеляційного оскарження ухвали слідчого судді, суду, постановленої в порядку пункту 2 частини шостої та частини сьомої статті 100, статей 170–173 КПК, під час кримінального провадження, мають бути перевірені на відповідність принципу забезпечення права на судовий захист, у тому числі на оскарження в апеляційному порядку надання дозволу на реалізацію майна, вилученого у власника, як способу припинення конституційного права на недоторканність права власності.

Таким чином, зміст наведених норм Конституції України, юридичні позиції КСУ дають змогу дійти висновку про наявність ознак невідповідності статей 309 і 392 КПК у частині неможливості апеляційного оскарження ухвали слідчого судді, суду, постановленої в порядку пункту 2 частини шостої та частини сьомої статті 100, статей 170–173 КПК під час кримінального провадження, статтям 3 і 21 Конституції України в системному зв'язку із частиною четвертою та частиною п'ятою статті 41, статтям 8, 55 і 129 Конституції України.

На підставі викладеного та керуючись статтями 150, 152 Конституції України, статтями 7, 51, 52 Закону України «Про Конституційний Суд України», пунктом 5 частини другої статті 36, пунктом 5 частини другої статті 46 Закону України «Про судоустрій і статус суддів»

ПРОСИМО:

1. Відкрити провадження за конституційним поданням Верховного Суду щодо відповідності Конституції України (конституційності) статей 309 і 392 Кримінального процесуального кодексу України в частині неможливості апеляційного оскарження ухвали слідчого судді, суду, постановленої в порядку пункту 2 частини шостої та частини сьомої статті 100, статей 170–173 Кримінального процесуального кодексу України під час кримінального провадження.

2. Перевірити на відповідність статтям 3 і 21 Конституції України в системному зв'язку із частиною четвертою та частиною п'ятою статті 41, статтям 8, 55 і 129 Конституції України статті 309 і 392 Кримінального процесуального кодексу України в частині неможливості апеляційного оскарження ухвали слідчого судді, суду, постановленої в порядку пункту 2 частини шостої та частини сьомої статті 100, статей 170–173 Кримінального процесуального кодексу України під час кримінального провадження.

Відомості про представників суб'єкта права на конституційне подання:

1) голова Касаційного кримінального суду у складі Верховного Суду Марчук Олександр Петрович (вул. Пилипа Орлика, 4, м. Київ;

2) перший заступник керівника Апарату Верховного Суду Бабанли Расім Шагінович (вул. Пилипа Орлика, 8, м. Київ;

Додатки:

1. Копія постанови Пленуму Верховного Суду від 12 вересня 2025 року № 17 «Про звернення до Конституційного Суду України з конституційним поданням щодо відповідності Конституції України (конституційності) статей 309 і 392 Кримінального процесуального кодексу України в частині неможливості апеляційного оскарження ухвали слідчого судді, суду, постановленої в порядку пункту 2 частини шостої та частини сьомої статті 100, статей 170–173 Кримінального процесуального кодексу України під час кримінального провадження» на 1 арк. в 1 прим.

2. Конституція України від 28 червня 1996 року № 254к/96-ВР (Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1996, № 30) (витяг) на 8 арк. в 1 прим.

3. Кримінальний процесуальний кодекс України від 13 квітня 2012 року № 4651-VI (витяг) на 19 арк. в 1 прим.

4. Закон України від 13 липня 2017 року № 2136-VIII «Про Конституційний Суд України» (Голос України, 02.08.2017, № 141) (витяг) на 2 арк. в 1 прим.

5. Закон України від 02 червня 2016 року № 1402-VIII «Про судоустрій і статус суддів» (Голос України, 16.07.2016, № 132–133) (витяг) на 4 арк. в 1 прим.

6. Рішення КСУ у справі за конституційним зверненням Центральної спілки споживчих товариств України про офіційне тлумачення положень пункту 1 статті 9, пункту 1 статті 10 Закону України «Про споживчу кооперацію», частини четвертої статті 37 Закону України «Про кооперацію» (справа про захист права власності організацій споживчої кооперації) від 11 листопада 2004 року № 16-рп/2004 на 10 арк. в 1 прим.

7. Рішення КСУ у справі за конституційною скаргою Акціонерного товариства «Державний ощадний банк України» щодо відповідності Конституції України (конституційності) припису першого речення частини першої статті 1050 Цивільного кодексу України від 22 червня 2022 року № 6-р(II)/2022 на 8 арк. в 1 прим.

8. Рішення КСУ у справі за конституційним зверненням громадянина Касьяненка Бориса Павловича щодо офіційного тлумачення положень пункту 8 частини третьої статті 129 Конституції України, частини другої статті 383 Кримінально-процесуального кодексу України Конституційний Суд України від 11 грудня 2007 року № 11-рп/2007 на 4 арк. в 1 прим.

9. Рішення КСУ у справі за конституційною скаргою Глуценка Віктора Миколайовича щодо відповідності Конституції України (конституційності) положень частини другої статті 392 КПК від 13 червня 2019 року № 4-р/2019 на 6 арк. в 1 прим.

10. Рішення КСУ у справі за конституційною скаргою Татькова Віктора Івановича щодо відповідності Конституції України (конституційності) окремих положень частини п'ятої статті 190, пункту 1 частини першої, частини третьої статті 309 Кримінального процесуального кодексу України від 17 березня 2020 року № 5-р/2020 на 6 арк. в 1 прим.

11. Рішення КСУ у справі за конституційною скаргою Плєскача В'ячеслава Юрійовича щодо відповідності Конституції України (конституційності) окремих положень частини третьої статті 307, частини третьої статті 309 Кримінального процесуального кодексу України від 17 червня 2020 року № 4-р(II)/2020 на 4 арк. в 1 прим.

12. Рішення КСУ у справі за конституційним поданням Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини щодо відповідності Конституції України (конституційності) положень частини другої статті 171-2 Кодексу адміністративного судочинства України від 08 квітня 2015 року № 3-рп/2015 на 4 арк. в 1 прим.

13. Рішення КСУ у справі за конституційним поданням Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини щодо відповідності Конституції України (конституційності) положень частини першої статті 294, статті 326 Кодексу України про адміністративні правопорушення від 23 листопада 2018 року № 10-р/2018 на 5 арк. в 1 прим.

14. Копія подання від 08 квітня 2025 року (вх. № 2474/0/22-25 від 08 квітня 2025 року) на 4 арк. в 1 прим.

15. Копія постанови Верховного Суду у складі колегії суддів Третьої судової

палати Касаційного кримінального суду від 27 березня 2025 року у справі № 157/1664/22 на 8 арк. в 1 прим.

16. Перший протокол до Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод 1950 року(витяг) на 1 арк. в 1 прим.

17. Рішення ЄСПЛ у справі «Beyeler v. Italy» (заява № 33202/96) від 05 січня 2000 року на 10 арк. в 1 прим.

18. Рішення ЄСПЛ у справі «Серков проти України» (Serkov v. Ukraine) (заява № 39766/05) від 07 липня 2011 року на 14 арк. в 1 прим.

Голова Верховного Суду

Станіслав КРАВЧЕНКО